

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף לג

עד סוף פרק "אלו מציאות"

המטר יורד מעט מעט כך התורה תחלה קורא אבג"ד וכו' ואח"כ עומד על התורה ודקדוקיה וכו'.

האליה רבה (סוף סי' יז) כתב וכן להרגיל באותיות התורה דמכל זה יזכה בקטנותו לנשמה רמה. מבואר בדבריו שכאשר מלמדים את הקטן אותיות וכפי שביאר המהרש"א שהן שמותיו של הקב"ה זה מקנה לקטן נשמה רמה.

למדו מכל האמור, שלימוד אותיות התורה, הם הם גופי תורה והם השורש המרכזי בלימוד התורה. א"כ לכאורה אף מי שלימדו "א" "ב" בלבד יש לו דין של רבו, ואם לאחר לימוד ה"א" "ב" לא למד באופן מסודר אצל רב אחד, יתכן שדין רבו מובהק יהיה למי שלימדו אל"ף ב"ת.

נושא היום: אופנים שאבידתו קודמת הגדרת רבו

טיפול באבידתו וטיפול באבידת רבו או אביו, טיפול באבידתו קודמת, **למד רב יהודה בשם רב** "אפס כי לא יהיה בך אביו" שלך קודם לשל כל אדם. **אמנם אמר רב**, מי שמדקדק לקיים תמיד את הדין ולדאוג לעצמו קודם, סופו שבא לידי כך ויצטרך לבריות. (ביאר הרא"ש היות פורק מעצמו עול גמילות חסד וצדקה).
אבידת אביו ואבידת רבו, בסתם אבידת רבו קודמת שהוא מביא לחיי העולם הבא. **אם אביו חכם** (יש בראשונים שגרסו "אם היה שקול אביו כרבו") אבידת אביו קודמת. **אביו ורבו שהיו נושאים משא**, פורק מרבו ואח"כ פורק את של אביו. **אביו ורבו שהיו בבית האסורים**, פודה את רבו ואח"כ את אביו. אם היה אביו חכם פודה את אביו קודם ואח"כ את רבו.

"רבו" האמור במשנה, **שיטת ר"מ**, שלמדו חכמה (גמרא טעמי המשנה טעמי החיוב והפסוק וכד') ולא רבו שלמדו תנ"ך ומשנה בלא טעמיה. **דעת רבי יהודה**, כל שרוב חכמתו ממנו נקרא רבו (הכל ביחס לתמיד). **לדעת רבי יוסי**, אפילו האיר עיניו במשנה אחת נקרא רבו. **וביאר רבא**, שאין צריך משנה שלמה אלא בירור ענין אחד, כפי שרוב סחורה ביאר לרבא "זוהמא ליסטרו" (כף זו צדדית שניתן לספוג בה את כללך הבישול ומנגד להוציא בשר). **ושמואל** קרע קריעת אבילות, על חכם שביאר לו "אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון". (משנה בתמיד המבארת את סדר העבודות והדברים שנעשו בבית המקדש והכהנים שזכו בפייס בדישון המזבח והמנורה, היו נכנסים להיכל קודם שחיטת התמיד, אך היות ודלתות ההיכל היו סגורות היה להם מפתחות האחד היה נכנס דרך פשפש קטן, חור המנועול היה בצידו הפנימי של בית המקדש ולכך היה צריך לשלשל את ידו עד בית השחי לחרוץ שמשם היה יכול לפתוח את הפשפש ולהיכנס. השני היה יכול לפתוח מיד כיון שחור המנועול היה נלוו כלפי חוץ).

אמר עולא, תלמידי חכמים שבבל מכבדים זה את זה ועומדים אחד בפני חברו כדון רב. **ואם אחד** היה נפטר היו קורעים כדון רב. **אך באבידה** בדיני קדימה לאביו היו מחזירים לאביו אא"כ הרב היה רבו מובהק.

שאל רב חסדא את ר"ה, תלמיד שרבו צריך לו כדי לברר עמו את ההלכה וכד', האם קודם לאביו. **ר"ה הבין** שרב חסדא שואלו כיון שלמדו יחד, אמר ר"ה איני צריך לך אבל אתה צריך לי עד ארבעים שנה. **הקפידו** אחד על השני. ישבו בתענית ארבעים יום, ר"ה שחשד ברב חסדא, ורב חסדא שציער את ר"ה בשאלתו.

לדעת רב יצחק בר יוסף בשם ר"ח הלכה כרבי יהודה שרבו הכוונה למי שרוב חכמתו הימנו. **לשיטת רב אחא בר רב הונא בשם רב ששת**, הלכה כרבי יוסי שאף אם לא למדו אלא משנה אחת נקרא רבו. **ומבארת הגמ'** בשיטת ר"ח שפסק שהלכה כסתם משנה שאמרה "רבו" הכוונה מי שלמדו "החכמה" **אך אין הכוונה לרבי מאיר**, אלא רוב חכמתו כפי שביאר רב יצחק בשם ר"ח.

מי שרוב זמנו בלימוד תנ"ך, טוב במעט כיון שגמרא ומשנה עדיף. **מי שעוסק במשנה** מדה טובה **אבל השלמות** הם אלו העוסקים בגמרא שאין לך מדה גדולה מזו.

בזמן רבי שסדרו את דברי המשניות וכו' אמר רבי שאין לך מדה יותר טובה מגמרא, עזבו העם את לימוד המשנה ולמדו רק גמרא, **אמר רבי** היו רץ למשנה יותר מלגמרא. **מבארת הגמ'** רבי דרש כדברי רבי יהודה ברבי אלעי, **הגד לעמי שפעם** אלו תלמידי חכמים, עברת שעשו בשגגה נחשבים להם לזדון כיון שלא ביררו את עומק ההלכה, **לביית יעקב חטאתם** אלו עמי הארצות שזדונות הם כשגגות כיון שאינם יודעים את ההלכות. **כך דרש רבי** ולכן הכריח שלימוד גמרא עדיף מלפסוק ע"פ משנה. **והוא מה שאמרו** במשנה באבות רבי יהודה אומר היו זהיר בתלמוד ששגת התלמוד עולה זדון.

עוד דרש רבי יהודה ברבי עלא, "שמעו דבר ד' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שביאיכם מנדיכם למען שמי יכבד ד' ונראה בשמחתכם והם יבשו". ביאור הפסוק, **"החרדים"** הם תלמידי חכמים, **"אחיכם"** בעלי מקרא שאינם יודעים את ההלכה, **"שביאיכם"** בעלי משנה ששונאים את בעלי הגמרא, **"מנדיכם"** אלו עמי הארצות, **"ונראה בשמחתכם"** לעתיד לבא יבואר שהשמחה האמיתית של תלמידי החכמים בעלי גמרא, ואף כולם ישמחו למעט העכו"ם שנאמר **"והם יבשו"** - העכו"ם.

הדף עלך "אלו מציאות"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מיהו רבו?

מבואר בגמ' שנחלקו בהגדרת רבו, שיטת ר"מ, שלמדו "החכמה" (גמרא) ולא רבו שלמדו תנ"ך ומשנה בלא טעמיה. דעת רבי יהודה, כל שרוב חכמתו ממנו נקרא רבו (ובפשטות, הכל ביחס לתמיד). לדעת רבי יוסי, אפילו האיר עיניו במשנה אחת נקרא רבו. לדעת רב יצחק בר יוסף בשם ר"ח הלכה כרבי יהודה שרבו הכוונה למי שרוב חכמתו הימנו. לשיטת רב אחא בר רב הונא בשם רב ששת, הלכה כרבי יוסי שאף אם לא למדו אלא משנה אחת נקרא רבו.

מה דין אדם שלמד חלק מהתורה מרב אחד וחלק מהתורה מרב אחר, כלפי מי יהיה ההגדרה "רבו". בשאלה זו דן בשו"ת הרדב"ז (חי"ב אלפים ק) ונביא את לשונו "והדבר ברור שאם למד רוב המקרא מראובן ורוב המשנה משמעון ורוב התלמוד מלוי, שלוי הוא רבו מובהק. ולמה נקרא שמו "תלמוד בבל" שהוא "בלול" מקרא משנה תלמוד ופירוש דברי רבי יהודה אם הוא בעל מקרא ולא משנה כל שלמדו רוב המקרא נקרא רבו מובהק ואם הוא בעל משנה ולא תלמוד כל שרוב משנתו ממנו נקרא רבו מובהק". עכ"ל. היינו ששיטת הרדב"ז שלאחר שכבר למד תלמוד אין התייחסות של "רבו מובהק" למי שקדם ולמדו מקראות, ובהמשך התשובה מבאר שאם נחזיק אף את מלמדי המקראות ל"רבו" א"כ אף מי שלמדו הפרשה יוגדר כרבו, ודעתו נוטה כאמור.

הבן איש חי (שנה שניה פרשת כי תצא) האריך בהלכות כבוד רבו, ונקט (שם אות יא) כדברי הרדב"ז, אם רבו למדו מתחילת האל"ף ב"ת עד סוף המקראות אך לא למדו תלמוד, ואפשר שרבו זה אינו יודע תלמוד, והלך ולמד תלמוד מרב אחר, אין חייב בראשון בכבוד רבו המובהק, כיון שחייב בכבודו ולא לזלזל בו, אך לא יעמוד בפניו, שאם יעמוד בפניו הרי הוא מזלזל בכבוד רבו האמיתי. אלא ינהג בו איזה כבוד וראוי לעשות לו הידור.

אך כותב הבן איש חי, "ואלו המון העם שלומדים תורה נביאים וכתובים, ומעט מדברי רבותינו זכרונם לברכה באגדה לפני מלמדי יונקות, ויוצאים לשוב לעסקים ואין לומדים יותר, דממצא זה האדם כל חכמתו וידעתו בתורה או רובה הוא מן המלמד הזה, חייב המלמד, הזה רבו מובהק, וחייב לנהוג בו כל הלכות רבו מובהק שכתבנו, דעל זה כתב מרן ז"ל בשלחנו הטהור בדין רבו מובהק שרוב חכמתו ממנו, אם מקרא מקרא ואם משנה משנה, ופשוט".

עולה מדברי הבן איש חי, שבאמת הדבר תלוי, מה למד התלמיד מאותו רב, אם המשיך והתקדם ורוב חכמתו מרב אחר, אין לו לנהוג בבזיון ברבו שלמדו מקראות, אך רבו מובהק יהיה מי שלמדו תלמוד ולפול ההלכה. אבל אנשים שלמדו מעט ואח"כ יצאו לעסקיהם, נמצא שרוב חכמתם היא מהמלמד שלימדם כאשר היו בצעירותם, א"כ רוב חכמתם הוא ממנו ויוגדר כלפיהם "רבו מובהק".

האם לימוד "א" "ב", מוגדר כלימוד תורה לגבי דין "רבו"?

כפי המבואר בגמ' לשיטת רבי יהודה, מי שרוב חכמתו הימנו מוגדר כרבו. וחידיש הבן איש חי שמי שלמד רק ממלמד בגילו הצעיר זה חכמתו וכלפיו הוא רבו המובהק. עתה יש ללבן, זה ודאי שמי שלמדו חכמת הנדסה, או ביולוגיה, אמנם יש בהם דברים חשובים אבל לכאור, אין זה "רבו", הכוונה ברבו שלימדו לכה"פ דבר הלכה בתורה, האם לימוד "א" "ב", מגדר ללימוד תורה, שיהיה מוגדר לרבו. למדנו בגמ' בשבת (לא, א) בא נוכרי להלל הזקן ורצה להתגייר, אך התנה את גיורו שהלל ילמד אותו תורה שבכתב בלבד, כיון שאינו מאמין בתורה שבע"פ. הלל הזקן גייר אותו, והתחיל הלל הזקן ללמדו תורה שבכתב ואלו האותיות שהם היסוד לתורה. למחר הפך הלל הזקן את הסדר של אותיות שלימד אותו אתמול. וטען לו הנוכרי, אמש למדתי אחרת. אמר לו, כמו שאתמול האמת לי, תאמין לי גם על תורה שבע"פ. וקיבל ממנו.

ולכאורה איך הלל גייר אותו הרי עדיין לא האמין בתורה שבע"פ. ומהלכות גיירות שיקבל עליו עול מצוות תורה שבכתב ובע"פ ודקדוקי סופרים וכו' כמבואר בגמ' ביבמות. תירץ ע"ז המהרש"א שראה שבא על צד האמת וכו'.

אולם עדיין צריך להבין, הרי הלל הזקן יכל לאלפו בינה ע"י לימוד האל"ף ב"ת אף בלא לגייר, וללמדו אל"ף ב"ת בעודו נוכרי א"כ מדוע גייר אותו. ואולי יש ללמוד מכאן שלימוד האל"ף ב"ת הוא לימוד תורה שאסור ללמד גוי תורה, ולכן קודם גייר אותו. למדנו מכאן שההתחלה של הלימוד הבסיסי, הוא האל"ף ב"ת היהודי הטהור.

אמרו בגמ' (שבת קו, א) בנוגע לצורת אותיות הקודש, "אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא ואמרי מילי דאפי' בימות היושע בן נון לא איתמר כוותיה". עכ"ל הגמ'. וביאר המהרש"א ללמד אותנו שאותיות התורה הן הן שמותיו של הקב"ה וכו'. ברש"י בפי' על אבות (פ"ה) ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש שמחנכין אותו לאותיות. וכן הוא ברמ"א (יו"ד רמה, ח) מיד שיהיה בן שלש שנים שלמות מלמדין אותו אותיות התורה.

וכן יש לעיין במדרש תנחומא (פרשת האזינו על הפסוק "יערוף כמטר לקח") ומה